

Veckans växt v. 37 2008

Såpnejlika, *Saponaria officinalis*

Såpnejlika tillhör de växter som ofta hittas förvildade på kulturpåverkad mark vid gamla ödetorp och längs väggenar. Ursprungligen kommer den från södra och centrala Europa och har funnits i Norden sedan vikingatiden. Den har kallats tvålört, tvålrot och höstnejlika.

Det latinska namnet, *Saponaria officinalis*, beskriver väl såpnejlikans användningsområden. *Saponarius* betyder tvålig, som löddrar. Hela växten, men särskilt rötterna, innehåller saponinglykosider som är fettlösliga och som lösta i vatten bildar ett lödmande skum som går att tvätta i. Såpnejlika har använts som ersättning för såpa och för rengöring av ömtåliga tyger och tapeter.

Artepitetet *officinalis* indikerar apotek och läkemedel. Det är en gammal medicinalväxt med egenskaper som ansetts rena blod och bota såväl gikt som eksem och som lindrat vid segdragen hosta. Såpnejlika kan vara farlig vid för höga doser eller om den används under lång tid då röda blodkroppar kan brytas ner av saponiner.

Såpnejlika är en flerårig ört som har en grenig krypande jordstam med utlöpare och kan bilda stora bestånd. De motsatta, oskaftade bladen är äggrunda med tre nerver. Blommorna är vita, ljus eller mörkt rosa, enkla eller fyllda, väldoftande och sitter tätt samlade i toppställda klasar. Blomningstid är från juli till september. Höjden varierar mellan 30 och 70 cm. Det är en anspråklös växt som dock allra helst vill ha ett soligt läge.

Förr planterades såpnejlikan ofta i rabatterna, särskilt den fyllda rosa formen. Sorten pleniflora blev tidigt utbredd och är nu vanligare än den enkla formen. Sorter som förutom den enkla *S. officinalis* fortfarande finns i handeln är de fyllda 'Alba Plena', 'Rosea Plena' och 'Rubra Plena'.

Om den fyllda formen i Alnarps Trädgårdars pridförteckning från 1911 står att läsa: "S. officinalis L. fl. pl. Eur. Blommor dubbla, ljus rosafärgade, nästan hvita, särdeles välluktande (som klöfverblommor). Vacker och intressant växt." I pridförteckningen från 1914-15 finns den enkla formen med: "S. officinalis. Hvita starkt välluktande blommor (lukta som Robinia) framkommande på sensommaren. En i forna tiders trädgårdar mycket odlad växt, som är väl förtjänt af att återinföras i odling."

Text och bild: Anita Ireholm